

CONCEPT

8 januari 2016

Reactie op Concept Ambitiedocument Internationaal park (Gem. Den Haag, sept. 2015)
Den Haag,

Inleiding

Sinds december 2014 wordt via www.hitte-eilanden.nl aandacht gegeven aan de (ook voor Den Haag) ernstige problematiek van het hitte-eiland-effect, waardoor zich in grote delen van de stad temperaturen voordoen tot wel 10 graden Celcius hoger dan de omgeving. Vooral tijdens warme perioden en hittegolven kan dit het welbevinden van de bevolking in ernstige mate schaden, tot sterfgevallen aan toe. Op www.hitte-eilanden.nl is e.e.a. uitgebreid gedocumenteerd op basis van (inmiddels veel) onderzoek, zowel in Nederland als in het buitenland. Ook zijn op de site voorbeelden te vinden van oplossingen voor het hitte-eiland-effect.

Algemene consensus bij wetenschappers, technici, beleidsmakers en politici is dat de beste bestrijding van het hitte-eiland-effect is: **MEER GROEN in allerlei vormen, waarbij bomen het gunstigste effect hebben op de verhoogde temperatuur.** Daarnaast vangen bomen CO₂ en fijnstof af en bevorderen het aanzien van stadswijken en daarmee het welbevinden van de bevolking.

In deze reactie op het Concept Ambitiedocument becommentariëren en beoordelen we het plan vanuit deze invalshoek, waarbij een aantal, maar niet alle onderdelen van het document behandeld worden, in de overtuiging dat andere organisaties en betrokken burgers dat wel zullen doen.

Hierna volgen de reacties, aan de hand van de pagina's van het Ambitiedocument.

Best verborgen groen van Den Haag? (p. 9)

In het 'Vooraf' van het document worden de drie onderdelen van het Internationale park het 'best verborgen groen' van Den Haag' genoemd. Dit is een uiterst wonderlijk standpunt. Alle onderdelen van de drie gebieden zijn sinds tientallen jaren overbekend bij vele Hagenaars uit alle delen van de stad, evenals bij mensen buiten de stad en expats. Ouders met kinderen, joggers, fietsers, lunchers tijdens kantoorpauzes, wandelaars, honden-uitlaters enz. maken er dagelijks veelvuldig gebruik van. Ook is (vooral) het Westbroekpark goed bekend bij festivalgangers e.d. En er wordt in alle onderdelen van het park genoten van kleinschalige, maar o zo gezellige horeca-voorzieningen.

Is er onderzoek gedaan naar het gebruik van het park, waarop deze bewering gebaseerd is?

Onduidelijkheid over begroting, prioriteiten en planning (p.9)

In het 'Vooraf' wordt tevens ingegaan op begroting, prioriteiten en planning. Maar hier, en verder in het document blijft e.e.a. vaag en onduidelijk. Dat er voor de komende periode € 5,2 miljoen beschikbaar is, lijkt ons wel erg weinig. Een **drievoudige onderdoorgang** van de B.M. Teldersweg alleen al zal ongeveer dat bedrag kosten. Terwijl op pagina 11 toch ook als prioriteiten genoemd worden: een waterverbinding, verbindende hoofdroutes, verbetering van het groenonderhoud en beplanting. Hoe, wanneer en door wie e.e.a. gefinancierd gaat worden blijft onduidelijk.

Misleidende framing (p. 18)

De eerste zin van de visie die ten grondslag ligt aan het plan luidt: "**Den Haag is de groenste**

Hitte-eilanden

en wat je er tegen kunt doen

stad van Europa, één derde van de totale oppervlakte is groen.”

Waarop deze bewering gebaseerd wordt, is een raadsel. Onderzoek naar 'hoe groen' grote Nederlandse steden zijn, wordt al jarenlang door Alterra (UvW) gedaan. Daaruit blijkt dat Den Haag op een schamele 27ste plaats staat onder de grote(re) Nederlandse steden. Dit is ook in strijd met uitspraken van wethouders Revis en Weismuller, tijdens het planten van twee klimaatbomen in de (volgens de Gemeente) stenigste wijk van Den Haag, de Zeeheldenkwartier. (Persbericht Gemeente, december 2015).

De weerlegging van de stelling dat Den Haag de groenste stad van Nederland/Europa is, is te vinden in onderstaande links/documenten.

- Resultaten van de Alterra-onderzoek: <http://www.wageningenur.nl/nl/nieuws/Heerlen-Emmen-en-Lelystad-groenste-steden-van-Nederland.htm>.
- Artikel in het AD (1-7-2015) over de vraag of Den Haag "grijs of groen" is: <http://www.ad.nl/ad/nl/1040/Den-Haag/article/detail/4045598/2015/06/01/Hagenaars-willen-veel-meer-groen-in-stad.dhtml>.
- Op www.hitte-eilanden.nl publiceerden we hierover uitgebreid: <http://hitte-eilanden.nl/2015/05/25/den-haag-groen-of-grijs-2/>.

Dat Den Haag de groenste stad van Europa is, wordt dan wel helemaal belachelijk. Hierover zijn - ook na een flinke zoektocht op het internet - geen onderzoeken, competities of wat dan ook te vinden die deze stelling zelfs maar enigszins ondersteunen. Ook navraag bij de Gemeente en meest betrokken makers van het Ambitiedocument leverde geen duidelijkheid op.

Met de bewering dat Den Haag zo'n uiterst groene stad is, wordt de lezer van het document **vanaf het begin op het verkeerde been gezet**. Als Den Haag inderdaad zo groen zou zijn, dan lijken ingrepen, waarbij grote aantallen bomen gekapt worden, minder ernstig dan wanneer Den Haag helemaal niet zo groen is. Juist omdat bomen voor de bestrijding van hitte-eilanden, vooral in nabijgelegen wijken van essentieel belang zijn, moet o.i. tot elke prijs worden vermeden dat bomen gekapt worden, zeker in een gemeente die toch al zo laag scoort. Dan kan de kop van pagina 18: "den haag investeert in groen" wel aardig klinken, maar kloppen doet hij niet.

Matig onderhoud (p. 24)

Dat paden en meubilair hier en daar verbeterd kunnen worden is evident, en wij ondersteunen dit ook van harte, maar om dit voortvarend aan te pakken is geen plan voor een Internationaal park nodig. Als de aangegeven prioriteiten in het document gevolgd worden, vrezen we dat beton, bruggen en water de voorkeur krijgen en alle budget opsnoepen, terwijl het onderhoud van m.n. de **Scheveningse bosjes al jaren slachtoffer is van gemeentelijke bezuinigingen**.

De evolutie van het bos (p. 26)

Hier wordt - tussen neus en lippen - gesteld dat het Scheveningse bos "uitgedund" moet worden om het "ecologisch interessanter" te maken. Wij vragen ons af welke ecologen en bosdeskundigen tot deze conclusie zijn gekomen. Zijn hier werkelijk deskundigen geraadpleegd? Wij pleiten ervoor om **alleen bomen te kappen als dit echt niet anders kan, en na zorgvuldige afweging door onafhankelijke deskundigen**. Laten we zeggen: in uiterste nood. Want elke oude boom die gekapt wordt, kan niet zomaar vervangen worden door ander groen of jongere bomen. Het netto-effect voor het welbevinden van de stad zal - hoe dan ook - afnemen. Alleen al het **kappen van een groot aantal 70-jarige populieren** langs de B.M. Teldersweg, waarover in het plan overigens niet gerept wordt, is een aanslag op het Haagse bomenbestand, waarvan sterk betwijfeld wordt of deze actie echt nodig is.

Visie voor 2030 (p. 34 en 40)

Voor "Sterke verbindingen", die volgens het document paden van 3 en/of 6 meter breed met brede borders moeten zijn, zullen veel bomen en groen moeten sneuvelen. Onduidelijk is om hoeveel gekapte bomen het hier zal gaan, maar dat het om **een aanzienlijk deel van het bosbestand** gaat, lijkt uit berichten op de diverse media duidelijk te zijn. Dit is totaal onnodig en onverantwoord. Juist oudere bomen moeten zoveel mogelijk behouden blijven. En waarom 6 meter brede betonpaden met 7,5 meter kaalslag aan beide zijden (samen 23 meter breed!) nodig zijn om de onderdelen van het park te verbinden, wordt in het document niet duidelijk gemaakt. Een tunneltje of verkeerslichten bij de twee voetgangers-oversteekplaatsen zijn o.i. meer dan voldoende en stukken goedkoper.

Eerste prioriteiten (p. 56-67)

- De hoofdroute (**het rondje**) van ca. 3 km met paden van 6 meter **moet vervallen** wegens de grote bomenkap die hiervoor nodig is.
- **Grote onderhoudsoperatie** is wenselijk, tenzij het ten koste gaat van het bestaande bomenbestand.

Richtlijnen (p. 69 tot einde document)

- **Doortrekken van het water en het beekje moeten vervallen** om hetzelfde argument als hierboven. Door de hoogteverschillen in de Scheveningse bosjes kan dit water alleen gerealiseerd worden ten koste van veel oude bomen. Niet doen!
- Overigens blijven we ons afvragen hoe deze prioriteiten zich verhouden tot het genoemde budget van € 5,2 miljoen, waarvoor al deze zaken niet gerealiseerd kunnen worden.
- **Nieuw profiel B.M. Teldersweg.** We kunnen instemmen met dit profiel, met name omdat nieuwe bomen worden aangeplant. Wel gaan we er vanuit dat **oude bomen blijven staan** ondanks de ophogingen etc. Een tunnel is niet nodig, stoplichten voor voetgangers zijn voldoende, met bijkomend voordeel dat de snelheid van het verkeer erdoor wordt afgeremd.
- **Entrees en pleinen zijn onnodig**, zeker als dit ten koste gaat van oude bomen.
- Indien - zoals in het document gesteld - "Het groen groen blijft en niet in kwaliteit achteruitgaat" en het groen openbaar toegankelijk blijft, kan in overleg met betrokkenen en omwonenden de uitbreiding van Madurodam op weinig bezwaar stuiten.
- Zoals hier eerder betoogd is het **paden-netwerk onaanvaardbaar** gezien het grote aantal bomen dat hiervoor moet sneuvelen. Hier en daar paden en meubilair wat verbeteren kan geen kwaad, maar dit is een te grote aanslag op het Haagse bomenbestand.
- **Stinzenbeplanting** lijkt overbodig, zeker als hiervoor bomen moeten sneuvelen.
- **Scheveningseweg.** De kritiek op het plan vanuit hitte-eilanden.nl wordt eentonig: ook hier is ernstig bezwaar te maken, omdat voor de herstructurering van de Scheveningse weg honderden prachtige oude bomen moeten sneuvelen. Laat de Scheveningseweg zoals hij is. Er zijn allerlei creatieve oplossingen (smalle trams, antieke trams etc.), maar voorkom hoe dan ook bomenkap. Overigens begrijpen we dat de besluitvorming over de Scheveningseweg - onafhankelijk van dit plan - al ver gevorderd is. Ook tegen die besluitvorming zal bezwaar worden aangetekend.
- **Oude Verhuelweg**, onnodig en wederom ten koste van ouden bomen. Niet doen!
- **Bosvorming** is op zichzelf zinvol, maar de vraag is of de in het plan (globaal) aangegeven bosvorming werkelijk ecologisch en ook voor wat betreft het effect op het stadsklimaat voldoende doordacht is. E.e.a. lijkt wel erg 'uit de losse pols' opgeschreven. **Beter deskundig onderzoek is noodzakelijk.**
- **Boomstructuur.** Ook dit lijkt nogal ondoordacht, maar met de nodige consequenties. Waarom moet iedere "belangrijke structuur" zijn eigen beplanting krijgen? En gaat dit te koste van bestaande bomen? Hetzelfde geldt voor de Scheveningseweg en Kerklaan. En dan wordt opeens gesteld: "Het ontbreken van bomen langs de hoofdwandelroute. Dit kan niet anders betekenen dat ook **langs de hoofdwandelroute veel bomen zullen sneuvelen. NIET DOEN!**"

Samenvattend

Het moge duidelijk zijn dat - vanuit het belang van de bestrijding van het steeds warmer wordend stedelijk klimaat, zoals belicht op hitte-eilanden.nl, de overwegende kritiek op het plan voor een Internationaal park vooral de ernstige aanslag op het bomenbestand betreft.

Een stad als Den Haag, die uiterst laag scoort op de 'groenladder' van Nederlandse steden zou beter moeten weten dan plannen presenteren die het bomenbestand van de stad ernstig verkleinen. **Wat ons betreft kan het hele plan van tafel**, met uitzondering van verbeterd bos-onderhoud, hier een daar wat verbetering van paden en meubilair en het aanbrengen van stoplichten bij voetgangersoversteekplaatsen.

Beter zou zijn als de Gemeente, in samenspraak met de vele betrokken Hagenaars en deskundigen op het gebied van stedelijk klimaat plannen ontwikkelt om Den Haag inderdaad op te stuwen naar een hogere plaats tussen Nederlandse gemeenten als het om groen gaat. **Prioriteit nummer 1 zou dan moeten zijn: behoud van alle bestaande bomen, voorzover enigszins mogelijk, en aanplant van veel nieuwe bomen.**

Namens www.hitte-eilanden.nl

Hanneke van Veen & Rob van Eeden